

Ислом Нури

Зиқналик ва бахиллик

Аллоҳ таоло ансорларни мақтаб: **«Гарчи ўзлари мухтож бўлсаларда, (ўзларини қўйиб) ўзгаларни ийсор-ихтиёр қилурлар. Кимки ўз нафсининг бахиллигидан сақлана олса, бас ана ўшалар нажот топгувчи зотлардир».** (Ҳадид: 9)- деди ва нафсларининг бахиллигидан сақлана олганларни ҳақиқий нажот топувчилар эканлигини баён қилди.

Шубҳасиз, иймон заифлашуви бахилликни келтириб чиқаради. Насойнинг ривоятида: **«Бахиллик ва иймон бир банданинг қалбида асло жамланмас».**- деган эдилар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам.

Бахиллик ва зиқналикнинг хатари ва уларнинг инсонларга бўладиган салбий таъсирлари ҳақида ҳадиси шарифда шундай дейилган: **«Зиқналикдан сақланинглар! Зеро шу иллат сизлардан аввал ўтган қавмларни ҳалок этган. Зиқналик уларни бахилликка ундаса бахил бўлишган, қариндош-уруғлар ўртасида алоқани узишга буюрганда бундан ҳам тап тортишмаган, фожирликка буюрса фисқу-фужурга берилишган».** Абу Довуд ривояти

Иймони сусайиб, заифлашиб кетган инсон Аллоҳ йўлида бирор нарсани эҳсон қила олмайди. Нафл садақа бериш, ночор мўминлар оғирини енгил қилиш каби амаллар унинг учун маҳол нарса. Бу ҳақда Аллоҳнинг сўзидан гўзалроқ сўз бўлиши мумкин эмас:

«Мана сизлар шундай кишиларсизки, Аллоҳ йўлида инфоқ-эҳсон қилишга даъват этилурсизлар. Бас, (аниқки) сизларнинг орангизда (бу даъватга ижобат қилиш ўрнига) бахиллик қиладиган

Ислом Нури

кимсалар ҳам бордир. Ким бахиллик қилса, фақат ўз зиёнига бахиллик қилур (чунки у ажру-савобдан маҳрум бўлур). Аллоҳ (сизларнинг хайр-эҳсонларингиздан) **бой - беҳожат, сизлар эса** (у зотнинг ўзига ҳам, ажру-савобига ҳам) **муҳтожсизлар. Агар сизлар** (Аллоҳга итоат этишдан) **юз ўгириб кетсангизлар, у зот** (ўрнингизга) **сизлардан бошқа қавми алмаштириб қўюр, сўнгра улар сизларга ўхшаган бўлмаслар!** (Балки, улар Аллоҳга тоат-ибодат қилурлар)». Муҳаммад: 38

Ўзи қилмайдиган ишга бошқани тарғиб қилиш

«Эй мўминлар! Нега ўзларингиз қилмайдиган ишларни (қиламиз деб) **айтурсизлар? Сизларнинг ўзларингиз қилмайдиган ишни** (қиламиз деб) **айтишларингиз Аллоҳ наздида ўта манфур ишдир».** (Соф: 2,3)

Шубҳасиз бу мунофиқлик белгиларидандир. Кимнинг сўзи амалига тўғри келмаса, Аллоҳ таоло олдида мазамматли, одамлар наздида эса бебурд бўлиб қолади. Дўзах аҳли ҳам бу дунёда бошқаларни яхшиликка чақириб, ўзи уни қилмайдиган ҳамда ёмонликдан қайтариб, ўзи уни қилаверадиган кимсалар ҳоли не кечишини Қиёмат куни билиб оладилар.

Биродарларига етадиган омадсизлик, зиён-захмат ёки мусибатлардан хурсанд бўлиш

Бундай кимса биродаридаги неъматнинг қўлдан чиқишидан хурсанд бўлади. Чунки у бошқаларнинг ўзидан ажралиб туришини ёқтирмайди. Қайси биродари ундан бирон соҳада афзал бўлса, ўша соҳада биродарига тенглашиш ҳақида бош қотириш ўрнига, аксинча унинг ҳам савияси ўзининг даражасига тушишини, балки ундан ҳам

Ислом Нури

пастроқ бўлиб қолишини истайди.

Макруҳ саналган амалларга эътиборсизлик

Баъзи одамлар бирор ишни қилмоқчи бўлсалар уни яхши ёки савобли амал эканига қизиқмай, балки унинг ҳаром ё ҳаром эмаслиги тарафидангина келадилар. Ҳолбуки бу кишини ҳаром ишларга тушиб қолишга олиб боради. Чунки бундай кимса «ҳаром» бўлмаса бўлди-да деган эътибор билан макруҳ ёки шубҳали ишлардан тийилмай қолади.

«Кимки шубҳали ишларга ўралашиб қолса, ҳаромга тушиб қолади. Бамисоли қўриқхона яқинида пода боқаётган кишининг подаси ўша қўриқхонага ўтиб кетиши мумкин бўлганидек». Бухорий ва Муслим ривояти

Баъзилар бундан-да ўтиб, бирон иш ҳақида фатво сўраганида «ҳаром» деган жавобни олса, унинг қай даражада ҳаромлиги «жуда қаттиқми ёки енгилроқми?», «уни қилса қанчалик гуноҳ бўлади?» деб сўраб-суриштиришдан ҳам уялмайди. Бу каби инсонлар мункар-ёмон ишлардан четлашиш ўрнига ҳаромлиги енгилроқ бўлган ишларни қилишдан тап тортмайди. Кичкина гуноҳларни енгил санашдан бориб-бориб Аллоҳ ҳаром қилган нарсаларга журъат қилиш ҳамда гуноҳ ишлардан тўсиб турадиган ҳаё ва тақвонинг йўқолиши келиб чиқади. Зеро, саҳиҳ ҳадисда келадикки:

- Мен умматимдан баъзи кишиларни аниқ биламанки, Қиёмат кунида Тиҳома тоғи каби улкан ҳасанотлар билан оппоқ бўлиб келишади, лекин Аллоҳ таоло уларнинг амалларини совурилган чанг каби қилиб кўяди.

Шунда Савбон розияллоху анҳу сўради:

Ислом Нури

— «Ё Расулуллоҳ, бизга уларни сифатлаб, очиқ баён қилиб берингки, билмайин ўшалардан бўлиб қолмайлик!

— Улар сизларнинг биродарларингиз, сизларга ўхшаган одамлардир. Тунлари ибодат қилишдан улар ҳам худди сиз каби насибадор бўладилар. Лекин улар шундай одамларки, агар Аллоҳ ҳаром қилган нарсалар билан холи қолсалар, тап тортмай қилаверадилар». Ибн Можа ривояти.

Сиз бундай кимсаларнинг ҳеч иккиланмай ҳаром ишларга тушиб қолаётганини кўрасиз. Албатта улар ҳаромга аралашиб қолган чоғи ҳижолат чекиб, руҳан қийналадиган кимсалардан кўра ёмонроқ. Бироқ иккаласи ҳам хатарда. Бу одамлар иймонлари заифлиги туфайли гуноҳларни енгил деб санайдилар, ўз қилмишларини хатто «мункар» деб ҳам ўйламайдилар. Ҳолбуки, Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу мўмин билан мунофиқнинг ўз гуноҳларига қай муносабатда бўлиши тўғрисида шундай дейдилар: **«Мўмин одам гуноҳларини қулай-қулай деб турган улкан бир тоғдек, ўзини эса шу тоғ остида уни босиб қолишидан кўрқиб ўтирган кишидек тасаввур қилади. Фожир эса гуноҳларини бурни устига қўнган ва «бундай қилса» (яъни қўли билан уни ҳайдаса) яна учиб кетадиган пашшадек кўради».** Бухорий ривояти.

Яхшиликни менсимаслик ва кичкина савоб ишларга бепарво бўлиш

Абу Журай Ҳужаймий розияллоҳу анҳу сўради: **«Ё Расулуллоҳ биз саҳро аҳлиданмиз, бизга шундай нарсани ўргатингки, Аллоҳ бизни у билан фойдалантирсин!**

— Яхшиликдан бирор нарсани ҳам ҳақир санамагин, хатто сув

Ислом Нури

олиш учун келган одамнинг идишига челагингдаги сувни қўйиб беришинг ҳам, биродаринг билан гаплашсанг унга очик чеҳра билан туришинг ҳам (яхшиликдир)...». Аҳмад ривояти.

Яъни сиз қудуқдан сув тортиб турган бўлсангиз ва биродарингиз сув олиш учун келса, сиз пақирингиздаги сувни биродарингизникига қўйиб берсангиз, бу ишингиз гарчи сизга кичкина кўринса ҳам, уни менсимаслик нотўғри. Шунингдек биродарингизни очик юз билан қарши олиш ҳам, одамларга озор берадиган нарсаларни улар йўлидан олиб ташлаш ҳам яхшиликдир. Эҳтимол шу арзимас яхшиликлар гуноҳларнинг кечирилишига сабаб бўлиб қолар. Зеро меҳрли Парвардигор бандаларининг шундай арзимас амалларини ҳам эътиборга олади, шу туфайли уларнинг гуноҳларини кечиради.

«Бир киши кетаётиб йўл устида ётган дарахт шохига кўзи тушди ва ўзига: «Аллоҳга қасамки, мусулмонларга озор бермаслиги учун шунини йўлдан олиб ташлайин!»- деди. Аллоҳ таоло уни шу иши туфайли жаннатга киргизди». Муслим ривояти.

Яхши амалларни писанд қилмайдиган нафсда ёмонлик ва носозлик бўлади. Кичкина яхшиликни менсимасликнинг жазоси Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг сўзлари далолат қилган улкан фазлдан маҳрум бўлишдир.

«Кимки мусулмонлар йўлидан уларга озор берадиган нарсани олиб ташласа, унинг учун бир яхшилик ёзилади. Кимнинг яхшилиги қабул қилинса жаннатга киради». Имом Бухорий «Адаб ал-Муфрад»да ривоят қилганлар.

Ислом Нури

«Муоз розияллоху анху бир киши билан кетаётиб йўлда ётган бир тошни кўтарди. Шунда ёнидаги киши:

— Нима қилмоқчисиз?- деб сўради.

— **Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Кимки йўлдаги тошни четга олиб қўйса, унга бир яхшилик ёзилади. Кимники яхшилиги бўлса, жаннатга киради», деганларини эшитганман,- деб жавоб берди Муоз розияллоху анху».**
Табароний ривояти, Албоний «Ас-Саҳиҳа» 5/387.

Мусулмонлар муаммоларига бепарво бўлиш

Мусулмонларнинг ҳолига ачинмаслик, уларни қийнаётган муаммоларга беътибор бўлиш, уларга на ёрдам, на садақа ва на дуо билан шерик бўлмаслик.

Афсуски, кўп биродарларимиз бугун дунёнинг турли чеккаларида мушрику ғайридинлар томонидан чексиз зулм кўраётган диндош биродарлари ҳолига ачинмайдилар. Уларни ҳеч ким безовта қилмаса кифоя. Биродарлари қийналиб жон берсалар ҳам майли. Фақат ўзларининг тинчлари бузилмаса бўлди. Мўъмин одам бунинг акси бўлади.

«Мўъминнинг иймон аҳлига нисбатан мисоли бошнинг жасадда тутган ўрни кабидир. Бамисоли жасад бошдаги оғрик туфайли қийналганидек, мўъмин киши иймон аҳли алами билан аламланади». Имом Аҳмад ривояти.

Ислом Нури

Биродарлар ўртасида бирдамликнинг йўқолиши

«Икки киши Аллоҳ йўлида бир-бирини дўст тутган бўлса, битталаридан бир гуноҳ ўтиб қолиши уларнинг ораларини ажратиб юборади». Имом Бухорий «Адаб ал-Муфрад»да ривоят қилганлар.

Ушбу ҳадисда маъсият касофати гоҳида биродарлик ришталарини ҳам узиб юбориши мумкинлигига ишора бор. Гуноҳкор инсон атрофидаги мўмин биродарларининг ўзидан аста секин узоқлашиб бораётганини сезади. Албатта бундан ажабланмаса ҳам бўлаверади. Дўстларининг унга бундай муносабатда бўлишига сабаб унинг иймони гуноҳ ишлар натижасида сусайиб кетганлигидир. Аллоҳ таоло гуноҳкорни бандалар назаридан тушириб юборади. Натижада бу кимсанинг ҳоли хароблашиб, ҳатто дўстлари орасида ҳам ўз қадрини йўқотади. Мўмин дўстлари унга юмшоқлик, меҳрибонлик қилмай кўядилар. Аллоҳ таоло ҳам уни инсонлардан мудофаа қилмайди. Чунки Аллоҳ таоло фақат мўмин бандаларини мудофаа қилур.

Ўз дини олдидаги масъулиятни ҳис этмаслик

Бундай ғофил кимса ташқаридан тақводор кўрингани билан, аслида дини учун заррача ҳаракат қилмайди. Ҳолбуки саҳобаи киромлар исломни қабул қилишлари биланоқ Ислом даъвати олдидаги масъулиятларини англаб етганлар ва дарҳол Аллоҳнинг калимаси олий бўлиши йўлида ҳаракатларини бошлаб юборганлар. Масалан Туфайл ибн Амр розияллоху анҳуни олиб кўрайлик. У киши исломга кириши билан ўз қавмини Аллоҳ йўлига даъват қилишга аҳд қилди. Улуғ саҳобий елкасидаги масъулиятни чуқур англагани боис Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан изн олиб, дарҳол қавмини

Ислом Нури

Исломга даъват қилмоқ учун ўз юртига қайтди.

Бугун кўпчилик мусулмонлар динга амал қила бошлашлари билан то Аллоҳ йўлига даъват қилиш босқичига етиб боргунларича узоқ муддат туриб қолмоқдалар.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳоблари исломга кириш тақозо этадиган, кофирларни душман тутиш, улардан безор бўлиш каби ишларга исломга киришлари билан дарҳол амал қилганлар. Масалан, Ямома аҳлининг раиси Сумома бин Асол розияллоҳу анҳу мусулмонлар кўлига асир тушиб, олиб келиниб, уни масжид устунларидан бирига боғланди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни Исломга даъват этдилар. Аллоҳ таоло Сумоманинг қалбига Ислом нурини ташлади. У мусулмон бўлди, сўнгра Маккага умра қилиш учун йўл олди. Маккага етиб боргач Қурайш кофирларига қарата: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам изн бермагунларича сизларга Ямомадан бир дона ҳам буғдой етиб келмайди!»- деб айтди. «Фатҳул Борий 8/87»

Сумома розияллоҳу анҳунинг кофирлардан алоқани узиб, бундан буён унинг ўлкасидан мушрикларга ҳеч қандай озиқ-овқат ўтмаслигини эълон қилиши унинг исломга кириши биланоқ бошланди. Шу билан у ўзида мавжуд имкониятлардан келиб чиққан ҳолда, кофирларни иқтисодий исканжага олиш билан ислом ривожи учун салмоқли ҳисса қўшди. Саҳобийнинг кучли иймони ундан шундай қилишни талаб қилган эди.

Мусибатга сабр қилолмаслик

Баъзи мусулмонлар бошига бало-қийинчиликлар тушиб, вазият сал

Ислом Нури

оғирлашадиган бўлса, чидай олмайдилар. Улар назарида барча нажот йўллари ёпилган кўриниб, вужудларини ғам-ғусса эгаллаб олади. Бундай инсон қаттиқ кўрқувга тушиб ўзини йўқотгани боис иймони заифлашади ва атрофида рўй бераётган воқеаларга тўғри баҳо бера олмай қолади. Чунки унинг қалбида сабот ва иймон заифлашади ва оламга собит ва соғлом қалб билан қарай олмайди. Агар унинг иймони бақувват бўлганда эди, оғир мусибатларни ҳам матонат билан қарши олган ва ўзини ҳеч қандай вазиятда йўқотмаган бўларди.

Қалбни қотирувчи тортишувлар

«Қайси бир қавм ҳидоят топганидан кейин яна залолотга кетса, албатта уларга тортишув берилади». Термизий, Ибн Можа ва Аҳмад ривояти.

Ҳеч қандай далилга асосланмаган, бефойда тортишувлар тўғри йўлдан узоқлашишга олиб боради. Ҳозирда қанчадан-қанча мусулмонлар ноҳақ ва ноўрин тортишувлар билан вақтларини ўтказмоқдалар. Улар ҳеч нарса билмасалар ҳам тортишаверадилар. Ваҳоланки улар мана шу қилмишлари билан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам берган башоратдан қуруқ қолмоқдалар: **«Ўзи ҳақ бўла туриб талашиб-тортишмаган киши учун жаннатнинг ўртасидан бир уйга мен кафилман».** Абу Довуд ривояти.

Дунёга муҳаббат

Заиф қалб эгаси дунёни яхши кўргани боис мол-давлати, обрўси, мансаби ё маскани каби бирон дунё матоси қўлидан кетса ғамга ботади. Бошқаларга насиб этаётган нарса унга бўлмай қолса ўзини маҳрум ва бенасиб ҳис қилади. Агар ўзига насиб этмаган баъзи дунё

матоларига бошқа биров эришаётганини кўрса, қаттиқ сиқилади. Баъзан эса унга ҳасад қилиб, ўша нарсанинг эгаси кўлидан кетишини орзу қилади. Ҳолбуки Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай иллатдан огоҳлантириб шундай деганлар: **«Иймон билан ҳасад бир банда қалбида жамланмайди»**. Насоий ривояти.